Чыла элласе пролетарий-шамыч, ушныза! *Ленин—Сталин паша верч кучедалаш ямде лий!*

Ямде лий

ВЛКСМ МАРОБКОМЫН ОРГАНЖЕ

Адрес: Йошкар-Ола, Пограничный урем, 45. „Ямде лий" редакций

Сернурский средний школышто тунемше-шамычын обращенийыштым лончылена

Сай успеваемость верч

Сернурский средний школышто тунемше-шамычын обращенийыштым 22 сентябрыште урок деч вара тўшкан погынымашеш обсуждатлышна. Погынымаште йоча-шамыч соревноватлен тунемме да школышто дисциплиным саемдыме нерген шукын выступатлышт.

Теве Вера Плотникова ойлыш:

— Мемнан классыште посна тунемше шамыч урокышто шурген шинчат, учительын ойлымыжым огыт колышт. Тыге ыштыме дене шкештат начарын тунемыт, мыланнат мешаят. Тыгай койышым мыланна кызытак пытарыман.

— Ўмаште мый идалык мучко сайын тунемынам. Тений чыла предмет денат „отлично" отметка дене гына тунемаш мутым пуэм да молымат тыгак тунемаш ўжам, манын 3-шо классыште тунемше Лида Чулкова ойлыш.

— Мыят „отлично" отметка дене гына тунемаш тўҥалам,— манын Катя Чулкова ойла. Мый тунемме ийын тўҥалтышыже гычак сайын тунемаш тўҥалынам. Кызыт ик предмет денат „плохо" отметкем уке. Мöҥгö пумо пашам жапыштыже шуктен толаш да классыште учительын ойлымыжым внимательно колышташ тўҥалам.

Погынымаште моло йоча-шамычат выступатлышт. Нуно чыланат сайын тунемаш да школышто дисциплиным саемдыме нерген ойлышт.

ЛИДА ЕПОНЕЧНИКОВА,
БОРЯ БОРИССВ.
Йошкар-Олинский район,
Гомзовский начальный школа.

Йошкар-Олинский район, Кугу-Чигашево НСШ-ын 6-шо „А" классыште тунемше-шамыч Сернурский средний школышто тунемше-шамычын обращенийыштын лончылат.

Фото М. ЧУРШУКОВЫН.

Йошкар-Оласе 10-шо номеран школышто тунемше первоклассник-шамыч урокышто.

Фото М ЧУРШУКОВЫН.

XVI МАРИЙСКИЙ ОБЛАСТНОЙ КОМСОМОЛЬСКИЙ КОНФЕРЕНЦИЙ

26 сентябрьыште, 6 час кастене, Марийский АССР Верховный Советын заседаний залешыже XVI Марийский областной комсомольский конференций почылто.

Почетный президиумыш кужу жап совым кырымаш дене Сталин йолташын вуйлатыме ВКП(б) Центральный Комитет политбюро составым сайлыме.

Конференцийын президиумышкыжо 19 еҥым сайлыме. Тушко ВКП(б) Обком секретарь-шамыч: Кушнарев, Мамаев, Чебоксаров, Марийский АССР Верховный Совет Президиум председатель Кавалеров, Марийский АССР СНК председатель Абрамов, ВЛКСМ ЦК-н инструкторжо Мильштейн, ВКП(б) горком секретарь Галкин, ВЛКСМ Обком секретарь-шамыч Щербаков, Замятин, Кугушенский школысо (Косолаповский район) учительница Овчинникова, Параньгинский МТС-ын стахановка-трактористкаже Бусыгина, Баженов (Марбумкомбинат) да молат сайлалтыныт.

Конференцийын делегатше-шамыч кужу жап сово кырымаш дене молодежьын эн пагалыме другшо, учительже Иосиф Виссарионович Сталин йолташлан саламлымашан письмам приниматлыш.

Конференцийынончышаш пашажым пеҥгыдемдымек ВЛКСМ Маробкомын пашаже нерген отчетный докладым ВЛКСМ Маробком секретарь Щербаков йолташ, ревизионный комиссийын отчетный докладшым Голунов йолташ ыштеныт. Кас заседанийыште отчетный доклад почеш прений лийын. 27 сентябрьысе эр заседанийыште прений пытен. Тиддеч вара конференций Щербаков йолташын да ревкомиссий член Голунов йолташын заключительный мутыштым колыштын. Варажым ВЛКСМ Обкомын отчетный докладше почеш лукмо резолюцийым приниматлыме.

Конференций делегат-шамыч ВЛКСМ Обкомын политический линийжым правильныйлан да практический пашажым удовлетворительныйлан признатлышт.

ПИОНЕРСКИЙ АКТИВЫМ САЙЛЫМЕ НЕРГЕН

Йоча-шамыч, комсомолын Центральный комитетше отрядлаште да звеналаште пионерский актив сайлымашым 8 гыч 20 октябрь марте эртараш решитлен. Пионерский отряд-шамычын пашаштышт шокшо жап тўҥалеш. Сай звена вожакым, паша ыштен моштышо отряд совет председательым, тале пырдыж газета редакторым ойыраш — тиде серьезный паша. Тиде пашам те чыланат сайын шоналтен ыштышаш улыда.

Эн сай, эн достойный пионер-шамычым сайлаш кўлеш. Тугайым сайлаш, кö сай тунемеш да дружный коллективым ушен кертеш, кö занятий деч моло яра жапыште интересный пашам организоватлен мошта, кö шке йолташыштын доверийыштым паша дене оправдатла.

Южо пионер-шамыч, але сайлымаш марте жап ятыр уло, садлан кызыт нимом ышташ огыл гынат лиеш, манын шонен кертыт. А тиде вет тыге огыл. Кö отрядыштыже, звенаштыже илыш шолжо манын шона гын, тудлан кызытак сайлыме сборлан ямдылалташ тўҥалаш кўлеш. Жапше шукак кодын огыл, а паша шуко. Сайлымаш — тиде комсомольский организацийын да отряд вожатыйын гына огыл, но кажне пионерын паша. Звенон, отрядын сайлыме сборыштыжо пионер шкенжым вожыл шинчыше ужа гай огыл, а оза семын кучыман.

Сайлымашым чаплын эртарашлан мом ышташ кўлеш?

Эн тўҥжö—ончычсо пашам шарнен критиковатлыза. Кодшо ийыште тыланда мо интересный да мо келшыше лийын, шарныза. Отряд да звено могай пашам ыштен. Звено ден отряд пашам эше сайын ыштышт манын мом ышташ кўлеш, кутырен налза.

Сборлан звенан да отрядын пашажым сайын гына ончыктышо статьян, специальный номер пырдыж газетым лукса.

Шкендан дневникдам ончен лекса, тудым порядокыш ковдыза.

Кеҥеж жапыште тендан кокла гыч ятырже экскурсийыште лийыныт, форпостышто пашам ыштеныт, шукышт оҥгай модышым организоватленыт, лўяш, модель ышташ тунемыныт. Морзе азбукым тунемыныт. Отрядыште тыгай интересный пашам ышташ огеш лий мо?

Отрядной выставкым организоватлыза, пионер-шамычын пашаштым — нунын модельыштым, коллекцийыштым, гербарийыштым, альбомыштым ончыктыза, звеневой дневник-шамычым, отличник-шамычын тетрадьыштым да дневникыштым ончыктыза.

Отряд советлан кызытак погынашышт да могай звена выставкылан отвечатла, сайлышаш сборлан кö пьесым ямдыла мутланен налаш кўлеш. Кунам, могай звенаште вожак сайлымаш лиеш да кунам отрядной сборым эртарыман — планым ышташ кўлеш. Тидын нерген чыла пионер-шамыч шинчен шогышаш улыт.

Отряд-шамычын сайлымаш сборыштым организованно эртараш кўлеш. Сайлымашын порядокшо ўмашсе гаяк. Тудо простой да умылаш лийшашлык.

Эн ондак звеневой сборышто вожак отчитыватла. Вара тудын пашажым обсуждатлымек, у вожакым сайлаш кўлеш. Чыла звено-шамычын сайлымашым эртарымек, отрядной сбор погына. Ондак совет председатель отчитыватла. Пионер-шамыч отрядын пашажым обсуждатлат, предложенийым луктыт. А вара открытый голосований дене (кидым нöлталын) у совет председательым да пырдыж газет редакторым сайлат.

Звеневой-шамыч отрядной сборышто отряд советышке огыт сайлалт. Нуно такат отряд советышке пурат.

Звена да отряд сборышто тунемме нерген ойлаш кўлеш. Если пионер кокла гыч иктаж кö кок ийлан ик классеш кодын гын, тыште отрядат титакан. Тидын нерген сборышто каласаш кўлеш.

Пионерский активым сайлымаш —отрядын илышыштыже пеш важный событий. Если шкендан вожаклан боевой, инициативный, пашам организоватлен моштышо пионер-шамычым сайледа гын, тунам тендан чыла пашадат интересный, живой, содержательный лиеш. Ончылно пеш шуко паша уло. Йоча-шамыч, ик кечымат арам ида йомдаре. Сайлымашым организованно эртарашлан, кызытак ямдылалташ тўҥалза.

МЕМНАН ВАШМУТНА

23-шо сентябрьыште ме классный погынымашым эртарышна. Классный руководитель Петр Андреевич Сернурский средний школышто тунемше-шамычын обращенийыштым лудын пуыш. Погынымашыште меат пеҥгыдын решитлышна: Сернурский средний школысо йоча-шамыч семынак соревноватлен тунемаш тўҥалына. Мемнан классыште Антонова София, Пильщикова Вера, Ибраев Андрей, Калинин Александр, Калинина Лидия эре отлично да сайын велэ тунемыт. Моло-шамычшат нунын семын тунемаш тўҥалына. Сернурский йоча-шамычын обращенийыштым лончылмек, мемнан классыште кажне тунемше-шамыч шке ўмбакышт обязательствым налыч, тунемше ден тунемше, а тўшканже VI „Б" класс дене соревноватлен тунемаш пижна. А школна Шойбулатский неполный средний школа дене социалистический договорым ыштен.

Кодшо ийын мемнан школышто пырдыж газета ок лек ыле. А тений ме школьный да классный пырдыж газетым лукташ тўҥалына.

Ибраев Сергей.
Йошкар-Олинский район,
Кугу-Чигашево НСШ,
6-шо „А" класс.

ТУНЕММАШТЕ У СЕҤЫМАШ ВЕРЧ

Мемнан школышто у тунемме ий тўҥалме деч вара IV-ше класс велэ соревноватлен тунемаш тўҥалын ыле. А ынде чыланат ваш-ваш соревноватлен, ик класс вес классым соревнованийышке ўжын тунемаш тўҥалына. Тунемме ийым ик второгодник деч посна пытарена. Социалистический соревнованийыште Крутооврахский начальный школым ўжына. Ме общественный пашашат активно участвоватлаш тўҥалына. Шкенан школа лишне улшо „Ноля" колхозышто молодняк шамычым ончен кушташ полшаш шонена.

Нолядўр начальный школышто (Йошкар-Олинский район) тунемше-шамычын шўдымышт почеш:
БЕЛОУСОВ АЛЕКСАНДР, ЕФРЕМОВ ВИТАЛИЙ, КЛЕМЕНТЬЕВА ИНЕСА, ПАРФЕНОВ АРКАДИЙ.

81

Школын честьше верч кучедальна

Сернурский средний школа 1939 ий 2 апрель гыч ВЛКСМ обкомын учредитлыме республиканский переходящий йошкар знамям пеҥгыдын куча. Тиде страницыште ме средний школын паша опытшым ончыктена.

Редакций.

МЕМНАН ПАШАНА

Мемнан школа сылне верыште шинча. Йырже аллеян сад. Туштак физкультурный площадка.

Школыштына 15 класс уло, тушто чылаже 570 йоча-шамыч тунемыт. Пашам ик сменыште ыштена. Школа пелен комсомольский организаций, пионер организаций-шамыч улыт. Чылаже 19 учитель-шамыч улына. Мемнан кокла гыч шукышт комсомолец-шамыч улыт. Коллектив дружный.

Ме, учитель-шамыч, школын

Снимкыште: старший пионер вожатый — Кузнецова Нюра.

честьше верч кучедалмашым вуйлаташ обязан улына. Шкенан личный пример дене пашашке честный отношенийым ончыктышаш улына. Учительлан кажне учениким сайын шинчыман, йочан способностьшым куштыман да наклонностьшым муын моштыман.

Йоча-шамыч шкеныштын осал поступкышт дене пӱтынь школым позоритлат. Тидым нуно чылаж годым огыт умыло, огыт сознатле. Вот тыштыже ме, учитель-шамыч, полшышаш, тӧрлатышаш улына.

Мемнан паша—коллектив ончылно да школа ончылно йоча-шамычын ответственный чувствыштым воспитатлаш.

Школым ончыл верышке лукташлан, чыла школьный коллективлан тыршен да честно пашам ышташ кӱлеш: учитель-шамычлан отлично туныкташ, ученик-лан — отлично тунемаш. Тунам ме родина ончылно да великий Сталин ончылно шкенан долгнам тӱрыс шуктена.

Тенийсе тунемме ийым мемнан школа сай результат дене шукта, манын ӱшанен каласен кертына. Тидлан чыла условий уло.

Ме у тунемме ийым шкенан школьный районысо населений коклаште умылтармаш паша дене тӱҥалын улына. Чыла колхозлаште да районный центрыште „У тунемме ий да родитель-шамычын задачышт“ нерген родительский собранийым эртарен улына. А тидын деч ончыч родительский комитетын заседанийжым эртарыме ыле. Комитет член-шамыч заседанийыште активно участвоватленыт. Кажныште школлан келшыше шкеныштын сай кангашыштым пуаш тыршеныт.

Первый классышке тунемаш толшаш йоча-шамычын родительыштлан 30 августышто пригласительный билетым колтен улына. 2-шо сентябрьыште урок деч вара школьный садеш концерт ончыктымо да первоклассник-шамычлан пӧлӧкым пуэдыме.

Тунемме кечын первый кечыштыже 15 класс гыч 13 классыште посещаемость шӱдӧ процент лийын.

Тиде кечылаште школышто ученический организацийлашке сайлымашым эртарен улына. Классный организатор-шамычым да ученический комитетым сайлыме. Учком председательлан школын эн тале общественникше—примерный отличник Аракчеев Петрым сайлыме.

Учительский комитетын инициативше дене класс ден класс коклаште, тыгак тунемше дене тунемше коклаште соревноватлен тунеммашым организоватлыме.

Ме Марийский республикын чыла школлаштыже социалистический соревнованийым кумдан шараш, школын честьше верч кучедалын, тенийсе тунемме ийым ик второгодник деч посна пытараш обращатлен улына. Чыла туныктышо дене тунемше-шамыч мемнам поддержатлат манын ӱшанена.

Шкенан республикын 20 ий темме юбилейжым у сеҥымаш дене вашлийына.

Н. А. Куликов.

Средний школын директоржо.

Сернурский средний школлан пумо йошкар знамя.

ИК ВТОРОГОДНИКАТ ЛИЙМАН ОГЫЛ

Ученический комитетын тӱҥ пашаже — кӱкшӱ успеваемость верч кучедалаш, школын честьшым аралаш. Тидлан лийын ме шкенан школышто социалистический соревнованийым кумдан шарен улына.

Мемнан школыш пуреда гын, те вигак пырдыжыште кечыше кугу доскам ужыда. Тиде соцсоревнований учет ыштыме доска.

Эҥ кӱшкӧ куд кече жапыште успеваемость денат, дисциплина денат моло классла деч сай результатым ончыктышо класс возалтеш. А эн шеҥгелан кодшо класс доскаште почеш вереш возалтеш. Тыге мемнан йоча-шамыч соцсоревнований результатым ончыктышо доскаште почетный верым налшаш верч кучедалыт. Мӧҥгӧ пумо пашам аккуратно ыштат, уроклан сайын ямдылалташ тыршат. Шке йолташыштын кузе тунеммыштымат ваш-ваш эскерат. Тиде соцсоревнований доскаште 8-ше „Б“ класс ден 10-шо класс эреак кӱшӱл верым налын шогат. Теве 8-ше классыште тунемше Вершинин Вадим, Шабалин Василий, Вершинина Зоя да моло-шамычат эре „отлично“ отметка дене гына тунемыт.

Ученический комитетын первый помощникышт — тиде классный организатор-шамыч. Нунын эҥ тӱҥ

Снимкыште: 6-шо классыште тунемше отличница—Кропотова Шура.

пашашт — классыште ик неуспевающий ынже лий, чыла йоча-шамыч „хорошо“ да „отлично“ отметка дене гына тунемышт, манын тыршаш. Классный организатор-шамычын пашаштым саемдашлан лийын, ме нунын дене совещанийым эртарен улына. Кызыт классный организатор-шамыч шке классыштышт кажне кечын кӧ могай отметкым налын, дисциплиныже могай лийын—учетым ыштат. Учет лист класс пырдыжыште кеча.

Йоча-шамыч, кузе соревноватледа, кузе тунемыда, теат шкендан илышдам, паша опытдам „Ямде лий“ газета гоч ончыктыза.

Аракчеев Петр.

Учком председатель.

Снимкыште: ученический комитет (шола гыч пурлашке): первый рядыште—Грязин Евгений, Кропотова Юлия, Баранова Нина, Кропотова Шура. Кокымышо рядыште—учком председатель Аракчеев Петр, Вершинин Вадим, Охотникова Евгения.

Фото Герасимовын.

ШКОЛЛАН МЕМНАН ПӦЛӦКНА

Ме кеҥеж каникул жапыште кажне кечын пасушко, олыкышко, чодрашке коштын улына. Ме так коштын огал: тӱрлӧ насекомый-шамычын илышыштым эскерен, изучатлен улына. У тунемме ийлан школыш нангаяш пеледыш лышташ-шамычым поген коштен улына да сайын гына картонкеш пыжыктен улына. Тиде гербарий — школлан мемнан пӧлӧкна.

Зыков Аркадий, Губарев Геннадий.

6-шо „Б“ класс.

Электрический звонокым ыштышна

Школлан физика дене электричество да моло отдел денат ятыр приборым, наглядный пособийым шке ыштташ лиеш. А тӱрлӧ физический прибор-шамыч мемналан физика законым палаш кугун полшен кертыт. Теве ме Аракчеев Петя дене коктын шкеак материалым кычал муна да электрический звонокым ыштышна. Кызыт электрический звонок урок тӱҥалаш але урок пыташ жап шуэш гын, школа мучко шергылтеш. Тиде вет мемнан шкенан самостоятельный пашана!

Ме ынде физический прибор-шамычым ышташлан школа пелен „Юный техник“ кружокым организоватлаш шонена. Эн ондак тракторын моторым изучатлаш задачым шынден, вара самостоятельно тӱрлӧ прибор-шамычым ышташ тӱҥалына.

Баранов Леня.

10-шо класс.

Звенон пашаже

Мемнан отряд 4-ше классыште тунемше пионер-шамыч дене организоватлалтын. Чыла пионер паша звеналаште ышталтеш. Отрядыштына кок звено уло: 1-ше ден 2-шо. Звено-шамыч арняш планым ыштат. А звено вожатый-шамыч—Малинин Иван ден Скворцов Женя кажне пионер деч тиде план шуктымым тергат.

Ме первый кече гычак ик начар отметка деч посна тунемаш решитлышна. Сай успеваемость верч да сознательный дисциплина верч кучедалаш звено ден звено коклаште соцдоговорым заключитлышна. Но иктаж кум кече тунеммеке Тимин Алексей историй дене начар отметкым нале. 2-шо звенасе пионер-шамыч тидым ӧрдыжыш ышт кодо. Тудо кечак Тиминлан начар отметкыжым пытараш полшаш тӱҥальыч. Кызыт Тиминын начар отметкыже уке.

Шкенан отряд дене ЮСВБ кружокым организоватлен улына, адак БГСО значоклан нормым сдатлаш ямдылалтмашым тӱҥалме, ик занятийым эртарыме.

Кызыт звено-шамыч общешкольный костерлан ямдылалтыт: мурым, танцым, физкультурный пирамида-шамычым тунемыт.

Пивлатова Нюра.

8-ше номеран отрядын вожатыйже.

Звенаште мом ышташ?

Пионер-шамычын шуко интересный пашашт уло. Чыла пашам иканаште тӱҥалме деч звеналан план кӱлеш, тудо планыште шушаш кок арняште, але тылзе жапыште мом ыштышаш нерген возыман.

Те мыняр жаплан планым ыштен улыда, тудо срокшо шуэш гын, мом ыштен улыда, мо ыштыде кодын, проверятлыза да у планым ыштыза.

Пашам кушеч тӱҥалман? Пионер-шамыч стройышто шоген, „смирно", „направо", „налево" командым ыштен, музыка почеш мурымо почеш ик гай тошкалын коштын моштат уке, ончыза. Тиде—ик эн тӱҥ паша. Пионерлан стройышто сайын коштын моштыман. Вет кунам тендан нерген: „Пионер-шамыч молодец улыт, чаплын коштыт!" манын каласат гын, тыланда сай чучеш.

Кажне пионерлан шке звеножым шеренгышке да колоннышко шогалтен мошташыже кӱлеш. Те „Кӧ туныкташ тӱҥалеш?" манын йодын кертыда. Если даже тидым звено вожак шке ыштен ок мошто гын,—ӧрман огыл. Чыла тидым туныкташлан, комсомольский организаций деч, тендан деке комсомолецым колташ йодса. Адак вожатый-шамычымат йодын кертыда. Нуно тендалан кузе командоватлышаш нерген каласат, ончыктат, а те мӧҥгыштыда практиковатлыза да кӧ кузе командым пуаш да команде почеш ыштен мошташ тунемын, вес сборышто проверятлыза.

Кажне пионерлан шемер-шамычын великий вождьышт — Владимир Ильич Ленин нерген, Иосиф Виссарионович Сталин нерген, замечательный большевик-шамыч—Ворошилов, Дзержинский, Фрунзе, Киров, Орджоникидзе, Куйбышев нерген шинчаш кӱлеш.

Нунын биографийыштым необязательно сборышто лудаш. Пусть кажне пионер нунын нерген мӧҥгыштыжӧ лудшо, а тудлан мо эн утларакше келша, тудым сборышто каласыже.

А мутлан, пионерлан „Аврора" крейсерын, „Потемкин" броненосецын мо дене славитлалтмышт пеш оҥай.

А кӧн Йошкар Армийын да Военно-Морской Флотын ойыралт шогымо законыштым пален моштымыжо ок шу? Тидым чыла пионер звенаште пален кертеш, чыла тидлан тунем кертеш.

Пионерлан полтышым, воротникым носовый платокым урген моштыман, носким штопатлен моштыман. Тидлан тендан кажныдан авада туныктен кертыт.

Южыжо пужарен, паитлен, пилкым кучылт мошташ—тиде пӧръеҥ йоча-шамычын пашашт шонат. Уке, тидым пӧръеҥ йоча-шамычат, ӱдыр шамычат ыштен моштышаш улыт. Шукыштын тыгай инструмент мӧҥгыштышт уло, тудым сборышко кондыза. Туныктышымат муыда: ачадам, але кугурак изадам, акадам йодса. Тунемза,—октябрят-шамычлан шуко тӱрлӧ модыш-шамычым ыштен кертыда.

Пионер-шамыч пушеҥгым шындаш, пеледышым кушташ, презым, сӧсна игым, чыве игым ончен кушташ моштат уке, ончыза. Тидланат звенаште тунемаш лиеш.

А модыш-шамыч? Кажне пионер икмыняр тыгылай модышым да военный модыш-шамычым шинчышаш да тудым эртарен мошташыже кӱлеш. Кажне сборлан иктаж-кушеч у модыш нерген лудаш посна пионерлан поручатлыза, але шке шонен лукса да звено дене модса.

Оборонный значок-шамычлан нормым сдатлаш, Морзе азбука дене кутыраш тунемаш, картыште ориентироватлен мошташ, местностьым сниматлен налаш, тудын планжым ышташ да звенан тулеч моло ятыр пашаже лийын кертеш.

А поход, экскурсий, спортивный соревнований?

Тунар интересныйым шонен лукташ лиеш—только кумыл гына лийже!

Йоча-шамыч, жапым так арам ида йомдаре, пашашке пижса!

Йошкар-Ола 4-ше номеран йоча садыште. Снимкыште: йоча-шамыч кечывал кочышым кочкыт.
Фото А. Овечкинын.

Пырдыж газетым кузе лукташ?

2. Мо нерген возыман?

— Материал уке: нимо нерген возашат,—маныт йоча-шамыч.

Тиде йоҥылыш. Мутлан, дисциплина. Классыште, перемена годым, урокышто толашылмаш, осал пашам ыштылмаш, школышко о п о з д а е н коштмаш нерген молан возаш огыл? Ик статьям печатлымек, вес номерлаште обсужденийым

тарва т а ш кӱлеш. Ту н е м ш е, п и о н е р, учи т е л ь-шамыч, ача-ава пырдыж газета гоч выступайышт. Тыге ыштыме дене пырдыж газета толашымаш да хулиганитлымаш, йолагайланымаш ваштареш чын кучедалмашым тарвата. Тулеч посна „Школын, классын честьышт верч!", „Ик начар отметкат ынже лий!", „Подсказка ваштареш", „Чыла пионерлан — кум оборонный з н а ч о к", „Отрядысе дружба", „Кажне тунемшылан тетрадьым, книгам арун кучыман" йодыш дене газетеш материал-шамычым печатлылаш кӱлеш. Пырдыж газетыш мо нерген возаш лийшашым чылажым каласенат пытараш ок лий. Если йоча-шамыч материалым огыт возо гын, вучен шинчаш ок кӱл. Мутлан: урокысо дисциплина нерген статьям возаш кӱлеш. Редколлегий йоча-шамычын возымыштым вучыде, кажне класс гыч ик еҥ дене поген, нунылан заданийым пуыжо: кӧ урокышто толаша, вес пашам ыштылеш—тидым нуно эскерышт. Тыгай пашам 1-ше классыште тувемшат охотан шукта. А урок пытымек статьям возаш кӱлеш.

Пырдыж г а з е т е ш „Урок деч вара" отделым ыштыман. Тушко тӱрлӧ-тӱрлӧ головоломка, шарада, ребус, задача-шамычым пуртылман.

Йоча-шамыч почеламутым возаш пеш йӧратат. Нуно первый гана возымыштым печатный газетышке колташ вожылыт, но шкеныштын пырдыж газетышкышт охотан пуат. Только нунын возымыштым йӧратен ончаш, тӧрлаташ полшаш кӱлеш. Пырдыж газетышке кӱчыкырак, оҥай ойлымаш, очерк, фельетон, мыскара-шамычым, йомак, муро-шамычымат печатлаш кӱлеш. Газетыште пӱсӧ ой-шамычан, воштылтышан статья-шамыч лийман.

Редколлегийлан теве адак мом шинчен шогыман: **тӱҥалме пашам мучашыш шукташ**. Мутлан газетеш обсуждений шот дене статьям печатлыме. А вес номерлан обязательно отклик-шамычым печатлаш кӱлеш.

Газета чыла нергенат ойлыжо. Тудо эре у да у пашам тӱҥалже. Тӱҥжӧ—пырдыж газета илыш деч вараш ынже код.

Вес номереш газетым сӧрастарыме нерген возена.

КУЗЕ АМЕРИКА АНГЛИЙЛАН ВОЙНАМ ЫШТАШ ПОЛШЕН ШОГА

МЕЖДУНАРОДНЫЙ ПОЛОЖЕНИЙ НЕРГЕН БЕСЕДА

Школышто географий урокышто тунеммыда годым преподаватель тыланда кугу государство — Америкысе Соединенный Штат-шамыч (США) нерген каласкален, очыни. Соединенный Штат-шамыч ик эн поян капиталистический эллан шотлалтыт.

Америкын Соединенный Штатласе правитель-шамыч Германийын военный сеҥымашыже деч пеш лӱдыт. Тыгай сеҥымаш Германийым утларак виянгда да Соединенный Штат-шамычлан эн лӱдыкшан соперник лиеш ыле. Вот молан США правитель-шамыч Английлан война ышташ полшат.

Войнан тӱҥалмыже годсекак Соединенный Штатласе промышленность Английлан военный заказым шуктен шогат. Американский портла гыч Английын сержеге кажне кечын пушка, пулемет, танк-шамыч дене грузитлыме кугу пароход шамыч мият. Американский авиационный завод-шамыч Английский правительствылан ужалыме пеш шуко военный самолет-шамычым колтылыт. Але марте Америка Английыш тӱжем дене самолет-шамычым колтылын. Английын заказше почеш американский заводлаште у тӱжем дене самолет-шамыч строитлалтыт.

Шукерте огыл Англия ден Америкысе Соединенный Штат-шамыч коклаште английский военно-морской флотлан 50 американский эскадренный миноносец (эсминец)-шамычым пумо нерген соглашенийым заключитлыме. Тынар шуко американский эсминец - шамычым налмек, английский военный морской флотлан Британский остров-шамычым аралашыже куштылгырак лиеш.

Шукерге огыл США ден Канада коклаште обороным пырля управлятлымашым ыштыме нерген соглашенийым заключитлыме. Соединенный Штат-шамыч Канадым военный нападений деч аралат. Чын, лишыл жапыште Канада ваштареш Германия деч военный действийым вучаш ок лий. Но, если германский военный вий дене Британской остров-шамыч налалтыт гын, тыгай паша лийынат кертеш. Тыгай случай годым Соединенный Штат-шамыч Канадым аралаш ушнымекышт Германия дене война состоянийыште лийын кертыт.

Тыге Соединенный Штат-шамыч Английлан война ышташ полшен шогымышт дене шкеак европейский войнашке участвоватлымашке лишемыт.

Кодшо империалистический война годым Соединенный Штат-шамыч войнан пытымыже деч изиш ончыч (1917 ий шошым) велэ войнашке ушненыт ыле: США-н тунам войнаш ушнымыжо Англия ден Францийлан перевесым пуэн. Тыге Соединенный Штат-шамычлан первый империалистический войнаште моло эл-шамыч деч шагал участвоватлаш логалын гынат, тӱням пайлыме годым шке интересыжым обеспечитлен.

Тиде ганат США буржуазий тыгак ышташ рассчитатлен. Садланак шукерте огыл марте Соединенный Штат-шамыч военный вийым ямдылымаште чот вашкен огытыл. Но Европышто военный действийын утыр шарлымыже США правитель - шамычлан шке планыштым вашталташ заставитла. Кызыт нуно шкеныштын армийыштым, морской флотыштым да авиацийыштым чот кугемдат.

Английский авиацийын Берлин олам бомбардироватлымекыже. Снимкыште: бомбардировка дене сӱмырлышӧ Риттерштрассысе илыме пӧрт.

Америкын Соединенный Штат-шамыч Конгресс (парламент) всеобщий воинский повинностьым пуртымо нерген решенийым приниматлен. У закон почеш Соединенный Штат - шамычлан миллион утла армийым ышташ лиеш. Американский власть-шамыч лишыл жапыште шкеныштын авиацийышкышт 15 тӱжем военный самолет-шамычым ешараш шонат. Умбакыже 50 тӱжем марте кугемдаш палемденыт. Тиддеч посна 1 миллион 250 тӱжем тонн о б щ и й водоизмещениян военный корабль-шымычым ыштышашлык.

Соединенный Штат-шамыч Английлан военный вийым пумыжлан наличный оксам налыт. Тыге американский капиталист-шамыч Английлан полшымышт дене чот поят. Соглашений почеш США Английлан пумо 50 эсминец олмеш, Западный полушарийыште английский военно-воздушный ден морской база-шамычым шуко ийлан арендыш налыныт.

Америкын Английлан полшымыжо шулдеш ок логал.

И. Александров.

82

(Колымыжлан эрла лу ий темеш)

Знаменитый руш художник Илья Ефимович Репин 1844 ийыште Чугуево лўман украинский ялеш шочын. Репинын ешыже пеш нужнан илен. Варарак Репин шарнен ойлен: „Меммнан дене нужна да скучно ыле, садлан мыйын эре йочмем шуэш ыле. Шолдыра, сур шӧнчал дене шем кинде пеш тамлын кая ыле, но тудыжымат шагал пуэныт“. Йочан ик куанымашыже велэ улмаш — сўретлымаш. Тудо сўретлен, але кагазым пўчкеден эре имньым ыштылын. Южгынам шке ялысе иктаж кувам сўретлаш шинчеш улмаш. Кува нерен шинча, а Илюша чыра тул дене велэ тынат, упорно сўретла. Тўсым пеш сайын ыштен моштен. 15 ияш улмыж годымак тудо иконым да портретым сўретлылын, илаш ситыше оксам ыштен налеш улмаш. 1863 ийыште рвезе Репин шке пычкемыш ялжым коден, Петербургыш кая да Худежество Академийыш пура.

Столицыште тудо самырык художник-шамыч дене палыме лиеш. Нуно мифологический да религиозный тема дене картиным возен йыгыжген пытеныт. Нунын руш калыкын илышыж гыч картина - шамычым возымышт шуын. Крамский вуйлатыме почеш 14 художник-шамыч Академий гыч лектыныт да „кусныл коштшо художественный выставка-шамыч товариществым“ почыныт. Выставка-шамыч Россия мучко кусныл коштыныт.

Самырык Репинат „передвижник - шамыч“ дене пырля лийын. Но тудо нунын деч кугурак художник. Нуно начар тўсан, лавыран чия дене сўретленыт. Репин эн первый раш, арун, лўдде сўретлаш тўгалын.

1871 ийыште Академий тудым кугу шӧртньӧ медаль дене наградитлен да граница вес велыш колтен. Кугыжан правительство талантливый художник шке картиныж дене кугыжан стройым мокташ тўгалеш, манын ўшанен. Но тудо ондалалтын. Репин „Бурлаки“ картиным воза. Ваче

Великий русский художник И. Е. Репин.

гочышт вўраҥым лупшалын, бурлак-шамыч Волга мучко кўшкыла нелэ баржам шупшыт. Кугыжан чиновник-шамычлан картина келшен огыл. Зато публика тиде картиным йӧратен, умлен.

Репин революционер-шамыч велышке шогалеш. Тудо „Пропагандистым арестоватлымаш“, „Террорист-шамычын сходкышт“-ым да „Ыжна вучо“ лўман пеш чапле картиным сўретлен. Тушто комнатышке ссылка гыч пӧртылшӧ революционер ӧрде пура, тудым ешыште вученат огытыл улмаш. Куанымыж дене ӧршӧ аваже эргыжым шындаш чытырыше кидше дене креслом конда. Йоча-шамыч ӧрыныт. Картина пеш тыгылай да естественный. Тыге просто кугу художник велэ сўретлен кертеш. Картиным калык йӧратен онченап. А нойыдымо, пашам йӧратыше Репин вес темышке кусна: Иван Грозный эргыжым пуштеш. 1884 ий мучко да 1885 ийын тўҥалтышыштыже Репин ты картиным сўретлен. Картиным чапше тўня мучко шарлен.

Тиде картина Репинын моло картина-шамычше дене пырля Третьяковский галлерейыште кеча. Тудын воктене — „Запорожец-шамыч“ лўман картиныже. Турецкий султанлан письмам возышыштла, вольный казак-шамыч чытен кертде чот воштылыт. Репин нунын илышлан куавыше, уто виян да эрык йӧратыше улмыштым пеш сайын ончыктен моштен.

Шоҥгыж годым тудын пурла кидше кошкенат, Репин вашке шола кид дене сўретлаш тунем шуын. Репин Ленинград лишне Куоккола олаште илен. Жап эртен. 1917 ийыште Финский граница Куоккола олам Советский Россия деч пўчкын налын. Репин граница вес велан кодын. А 1930 ийыште тудо колен. Но Репинын картиныжешамыч мемнан музейлаште илат.

Я. Тайц.

Бурлак-шамыч. И. Е. Репинын сўретше.

РЫВЫЖ ДЕН КАЗА

(Руш калык йомак)

Ик гана рывыж коракым ончен кудалшыжла тавышке пурен каен. Тавыште вўдшӧ шукыжак огыл улмаш: вўд йымак волен каяш ок сите да тӧрштен лекташыжат ок лий. Рывыж шинча да ойгыра. Каза—ушан вуй толеш, пондашыжым лўҥгыктен, тўкыжым кышкылт ошкылеш. Нимом ышташ укеат, нӧрӧпыш ончалеш, тушто рывыжым ужеш да йодеш:

— Мом тый тыште, рывыж, ыштылат?

— Канем, каза тос,—рывыж вашешта: — кўшнӧ пеш шокшо, садлан мый тышке пуренам. Тыште пеш сай, юалге! Йўштӧ вўд мыняре кўлеш уло.

А казан шаҥгысек йўмыжӧ шуэш.

— Вўдшӧ вара сай мо?—йодеш каза.

— Пеш сай! — рывыж вашмутым пуа. – Яндар, йўштӧ. Шонет гын, тӧрштӧ тышке, вер когыланнат сита.

Орадылыкше дене каза тӧрштен да рывыжымат изиш лаштыртен огыл, а рывыжше тудлан ойла:

— Эх, пондашан дурак! Тӧрштенжат ыжыч мошто — чыла шыжыктыл пытарышыч.

Рывыж каза тупыш кўзен, тушеч — тўкышкыжӧ, вараже

таве гычшат тўжвак тӧрштен лектын.

Каза тавыште изиш гына шужен колен огыл, варажым кычал муынытат, тўкӧ гычше пыкше шупшын луктыныт.

Захарятский начальный школышто (Ново-Тор'яльский район) учитель—Н. А. Кошкин 2-шо классыште тунемше-шамычлан зеркальный карп кол нерген умылтара. Фото Д. ЗВЕРЕВЫН.

ШКЕНАН ЭЛЫШТЕ

Латвийыште первый советский тунемме ий тўгалын

23 сентябрьыште советский Латвийын школлаштыже у тунемме ий тўҥгалын. 264 тўжем йоча-шамыч парт коклаш шинчыныт. Республикыште 30 у средний школа да тошто школлаште лу дене у класс-шамыч почылтыныт.

КОГИЗ-ын магазинлаштыже луговой марий йылме дене лукмо тыгай книга-шамыч ужалалтыт:

С. НИКОЛАЕВ—„Вўдшӧ йога“ 4, актан, 8 сўретан драма. Акше 1 тен. 40 ыр.

АНАТОЛИИ БИК — „Мыйын шўдырем“. (стих-шамыч сборник), акше 60 ыр.

ГЕОРГИИ ЕФРУШ—„Ойлымаш-шамыч, акше 75 ыр.

А. ТОЛСТОЙ—„Кинде“ (Царицыным оборонятлымаш), акше 5 тенге.

Л. ТОЛСТОЙ — „Хаджи мурат“, акше 2 тен. 75 ыр.

УРОК ДЕЧ ВАРА

ИМНЕ ТАГАН

Клоун имне таганым сўретлен.

— Теве,—вес клоунлан тудо каласен,—тиде имне таганым кок вияш линий дене куд ужашлан пайле.

Вес клоунет кужун шонен, варажым кузе пайлышашым пален налын.

Кузе тудо пайлен?

Метаграмма-шамыч

„П“ дене — топливо,
„Л“ дене — число,
„С“ дене — французский монета,
„Ш“ дене — шўльӧ деч кодшо.

* * *

„У“ дене — илыше,
„Э“ дене — жап,
„А“ дене — лопкыт виса,
„Е“ дене — вўд.

Володя Токмурзин колтен. Удмуртский АССР, Каракулинский район „Чолпан“ колхоз.

Отв. редактор— П. А. КЛЮКИН.

Э1095. Йошкар-Ола, Маргосиздатын типографийже.